

Соколёнок

5/2024

сентябрь – октябрь

Кард

КЪВЕ ВАЦРА САДРА АЯЛАР ПАТАЛ АКЪАТЗАВАЙ ЖУРНАЛ

Чи бицлекрин 1 лагьай зениг

Девришалиев Мансур
Астрахань, школа №64

Умудханова Элина
Москва, школа №508

Гаджиалиев Али
Каспийск, лицей №13

Мамедкеримова Амина
Ставрополь

Карабеков Осман
Ахты, школа №1

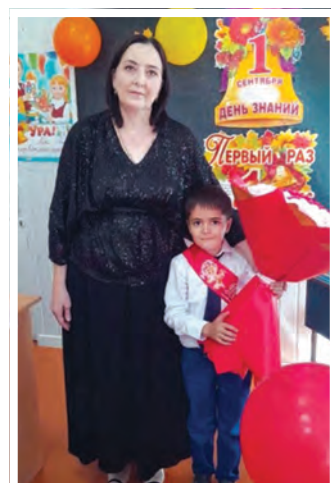
Келбиханов Ахмад,
Келбиханова Зайнаб
Ярагказмалар

Абдулкеримова Залина,
Абдулкеримов Ислам
с. Авадан

Абдуллаева Севиля,
Абдуллаева Зульфия,
поселок Белиджи

Велиханов Мухаммад
с. Ахты, ООШ №3

Абдул Фетяхъ

СЕНТЯБРИН САД

Сентябрдин сад я кѣе –
Тарсарин эвел,
Аялрин цѣиргъ мектебдин
Гъатнава рекѣе.

Физва кѣвачер кѣезилдиз –
Гъунар ятѣа куьн?
Лампаяр хъиз, хиялар
Авазва куькѣуьз.

Пешерини тарарал
Язава кѣе зенг,
Гъвечѣи рикѣе тамамдиз
Туна дуьнья генг.

Гъвечѣи рикѣи ялзава
Илимдин гъуьлуьз,
Вичиз камар къачуна
Кѣанзавай куьлуьз.

Гъавиляй и дуьньядиз
Атанватѣа зул,
Мураддикай гъар садан
Ийизвай агъзур?

Гъавиляй зи ватандин
Ачух ятѣа бахт,
Багъишнавай инсандиз
Лув экъечѣдай вахт?

Чи ГЪВЕЧЪИ КАРТАР!

Акуна-такуна гадни акъатна. Чаз марфар,
цифер гвай зул атанва.
Зулун сифте юкъуз чи мектебра аялриз
тарсарин сад лагъай зенг янава. Куъне
мектебда къачузвай чирвилерихъ са
затІни къведайди туш, ам квевай гъич
садрани къакъудиз тежер девлет я.
«Кард» журналди квез алукънавай
цІийи кІелунин йис рикІин сидкъидай
мубаракзава! Ада квез кІелунин рекъе
«хъсан рехъ хъурай» лугъузва. Гележегда
квекай хъсан кар чидай духтуррар,
муаллимар, инженерар, летчикар ва маса
пешекаран хъун чи мурад я. Къуй гъар са
кам бахтлуди хъурай!
Куъ жегъил дуст «Кард» журналдихъ
галазни дуствал хуъх!

Къекъвезва зул, чи дереда къекъвезва,
Хъипи пешер къизилар хъиз вегъезва.

Къакъан тарар такабурдиз юазва,
Цавал цифер чъулав хъана алазва.

Дуьньяд рангар дегиш жезва датІана,
Мад сеферда цаву далдам гатана.

Вине ава агъур цифед кІватІалар,
Чилел вегъез михъи-михъи стІалар.

Атана марф, юргъ къилеллаз атана,
Тамар-тарар лап яргъалди гатана.

АцІурна цяй кІамар, хуьлер, дегънеяр,
Ци тухвана куьгъне хуьруьн бинеяр.

Марфадин къал аквада ваз зайиф жез,
На лугъуди, шехъзава цав гъайиф къвез.

Са арадлай эгечІда ам алахъиз
Рагъни цава - гагъ хкахъиз, гагъ квахъиз.

Легъзеяр хупІ ажеб гуьзел аквазва!
РикІ хуруда гъевесдалди къугъвазва.

Къезил гъава и дередиз лайих я,
Ачухвилихъ ам даима къаних я.

Такабур гар мад чуьллера къекъвезва,
Рагъни цава перишандиз хъуьрезва.

Яшамишрай гуьзел зулун шикилар,
Ачухардай рикІин ашкъи, гуьгъуьлар.

Алия Мерьамедов

КТАБ

Ктабди квез гузва чирвал,
Ам чиркинмир, аялар.
Суьгьбетда квез вири тирвал,
Лугьуда куь хиялар.

Ктабди квез гузва зигьин,
Чилерикай, цавукай.
Хабар гуда дуьз ва якьин
Гьетерикай, гарукай.

Ктабди квез ч'ал чирзава
Ви юлдашдихъ рахадай.
Гьам гьисабар эзберзава
Кьил акъуддай савдадай.

Ктабар хуьх тавакьуйда,
Чарар адан кьазунмир,
Т'алабда за гьак' гьавайда,
Ам рукварай кьац'урмир.

ЗУН ДАГЪВИ Я

Зун дагъви я адетриз`
Дагъустандин вафалу.
Къанни цIуд къван миллетриз
Хушни я, гъакI камаллу.

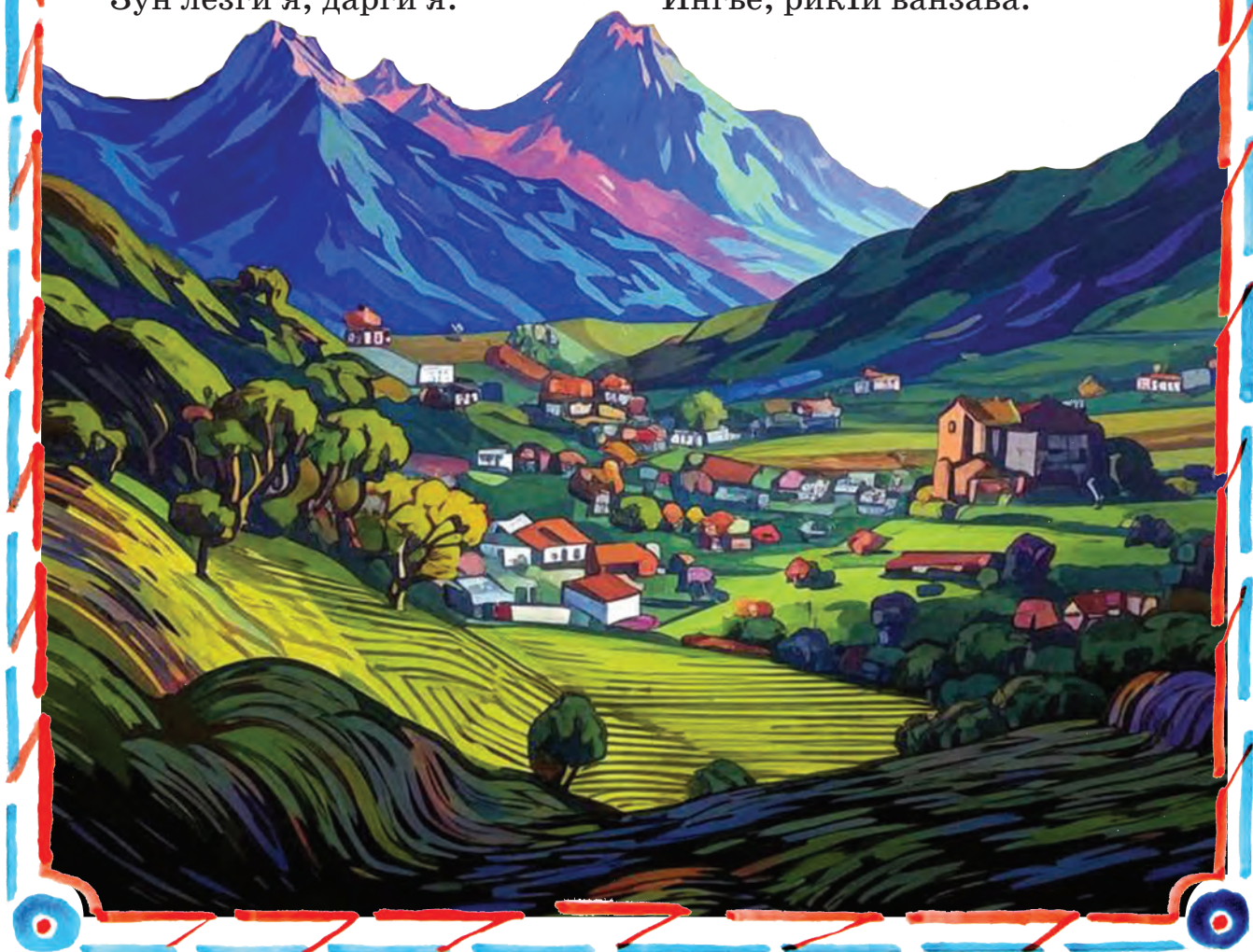
Зун дагъларин са кIус я,
Къайядилаь алатай.
Хайи дагълар зи намус я
Жегъил чандив агатай.

Дагъустан я зи Ватан
Зун лезги я, дарги я.

Гъайиф къведач заз зи чан
Ватан хуьнуьх буржи я.

Дявед цIай гваз атайтIа,
Зи дагълариз, Ватандиз,
РикIивай лап къатIайтIа,
Инсафдач за душмандиз.

Дагъларикай райхала,
Гъикъван рикIиз кIанзава.
Дагъни дере къалайла,
Ингъе, рикIи ванзава.

СУЛЕЙМАНАН МУЗЕЙДА

Зун музейдиз мугъман хъана шаирдин,
Царар аваз жуван рикле шиирдин,
Зи виликай каразава яшлу кас,
Гъиле къуна къугъурзава куъгъне саз.

Шад авазрин сесер малум хъана заз,
Еке гъевес и гъунардн гъана заз,
Чи Сулейман ацукънава гамунал.
Тупар алаз гъулдан хътин симинал.

Гагъ са сим къаз ахъайзава явашдиз,
Жавагъирар хкаж жезва лап аршдиз,
Чални вичин успагъи я, гуъзел я,
Им ашукъди туькIурнавай гъезел я.

Билбилдикай тарифдин бенд лагъана,
Чи шад уьмуьр мадни генг яз къалана,
«Регъуьхбандин» синихрални хъуьрена,
Большевикдин иви чанда ифена.

Шад симерик мад тезенаг хуькуьрна,
Ширин сесер, дерин чIалар туькIурна.
Жавагъирриз гана къимет ватанди,
Хайи чили, шаир кIани инсанри.

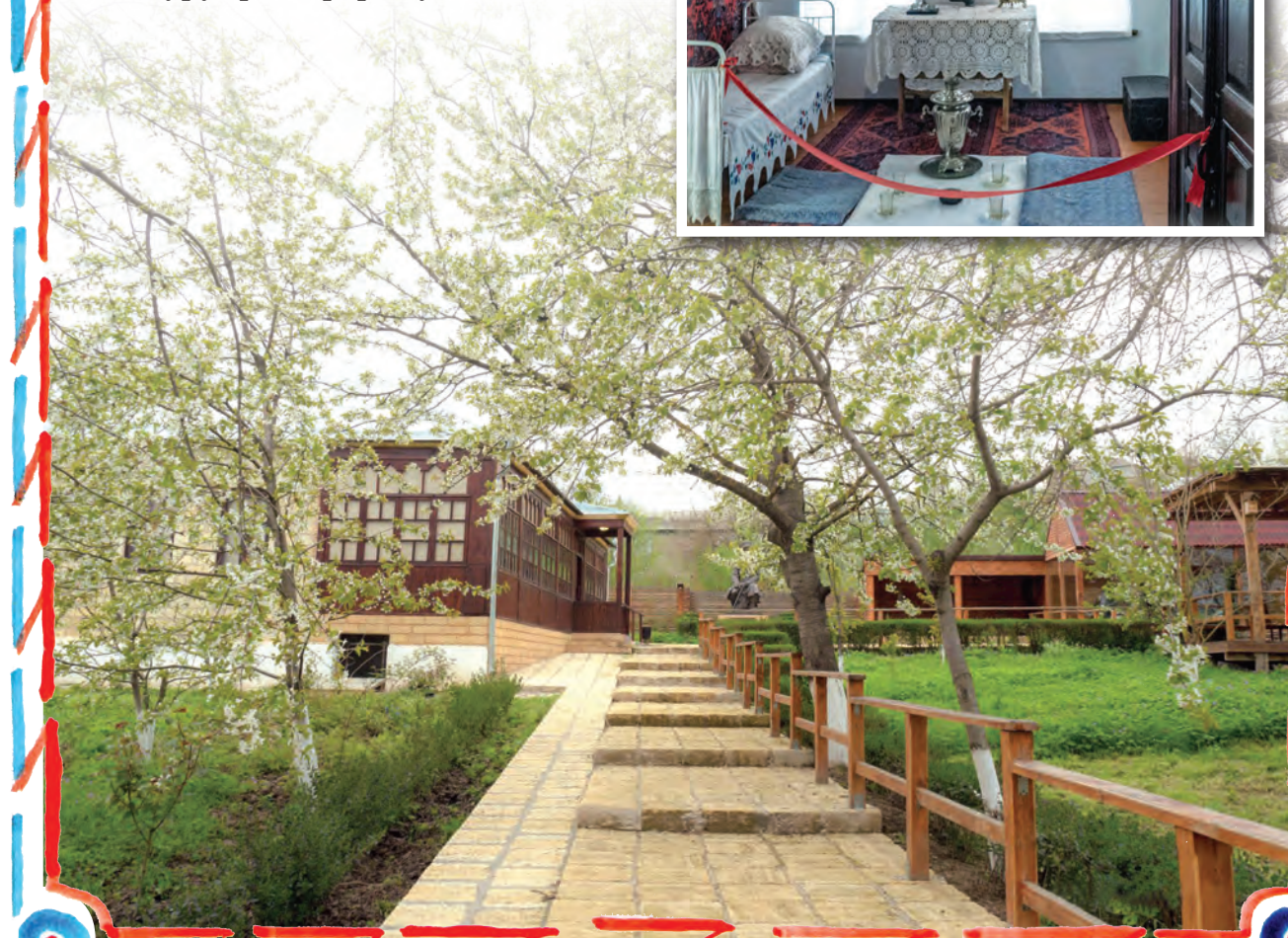
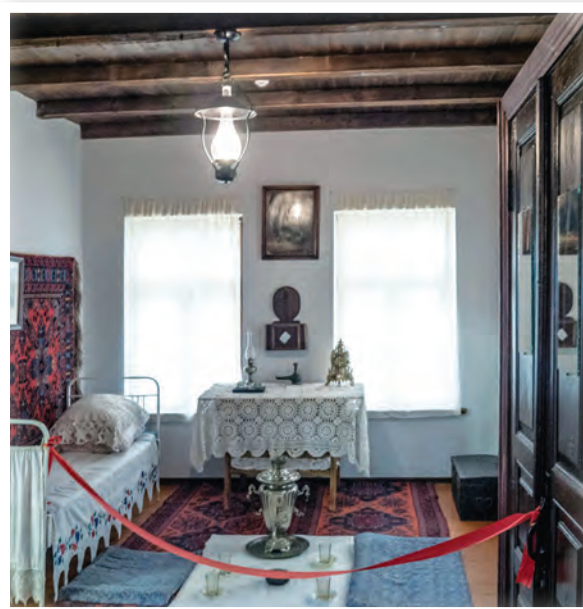
Чир хьун хьсан я

Дагъустандин халкъдин шаир СтIал Сулейманаз музей адан ватанда, Агъа-СтIалдал, вичин кIвале 1950-йисуз ачухнава. И кIвале шаир 1934-йисалай 1937-йисалди, вичин уьмуьрдин эхирдалди яшамиш хьана.

Са шумудра хьайи залзалайрикай зиян галукуьай и кIвал гуьгьуьнай чукIурна, анал мемориалдин кIвал хкажнай.

2016-йисан Яран суварин йифиз музей цIай кьуна куникди инин вири экспонатар терг хьанай. Ингье, кьегьал ксари са йисан къене ам цIийи кьилелай туьхкIурна, 2017-йисан 18-майдиз шаирдин ирсинал рикI алайбуруз ракIарар ачухна.

И кIвал-музейда 3 зал, мемориалдин утагъ, айван ава. Ина девирдин гьава хвенва, Сулейманан нефесдин чимивал квадарнавач. Ам шаирдин яшайишдив кьадайвал, авайвал туьхкIурнава.

ХЪСАН ИНСАНАР

– Баде, баде! Чи дакIардихъ чубарукри муг ийизва! – Тади кваз гъаят-дай хтай Букара бадедиз муштулук гана. – Куьсруьдал ацукънавай са халади лагъана: «Килиг, Букар, куь дакIардихъ чубарукри муг ийизва. Чубарукри хъсан инсанрин патарив муг ийидайди я».

– Баде, чун хъсан инсанар яни?

– Эхъ, я чан хва! – сивик хъвер акатна, жаваб гана бадеди. – Чубарукар гъалатI жеч хъи! Ша, килигин кван абуру вучзаватIа!

Къецедай, дакIардин къилел чубарукри муг ийиз гатIуннавай: дакIардин хиле вини пипIел ламу къарадин гъвелер алай. Цава, сада-садалай чархар ягъиз, чIив-чIив ийиз, къве чубарукди лув гузвай.

– Гъайванар, куьне чIуру чкадал муг ийизва хъи! – лагъана бадеди. – ДакIардин хел ахъаяйтIа, куь муг къуд лагъай гъавадай агъа гъаятдиз аватда!

– Баде, чна дакIар ахъайдач! Кутурай чубарукри чи дакIардихъ муг! – тади акатна Букарак. – Виридаз акурарай чун гъихътин хъсан инсанар ятIа!

– АкI жедач, бала, – лагъана бадеди. – Гъавурда авачиз, я рикIелай алатна, сада гъикI хъайитIани садра дакIардин хел ахъайда, муг чкIида. Шарагарни авай муг аватайтIа, ахпа вучда, хва? Чна исятда чубарукриз куьмекда, абуруз муг расиз хата авачир, къулай чка гъим ятIа къалурда.

Бадеди явашдиз дакIардин хел ахъайна. Чубарукри эцигиз гатIуннавай «цлан» къарар вири дакIардин чинал аватна. Чубарукар къведни катна.

– Баде, вуна вуч авуна! – гъарайна Букара. – Вуна муг чIурна! Мад чубарукар чи дакIардихъ хкведач!

– Ваз кичIе жемир, хкведачтIа килиг вун! Ваз халади гъикI лагъанай, Букар: чун хъсан инсанар я. Чубарукризни и кар чизва. – Баде шаддиз хъуьрена. – Чна къе дакIардин и хел, свар кутуна, са тIимил ахъаз тада. Чубарукар гъавурда акъада, абур муг цIийи къилелай виняй, къацIан пипIе туькIуьриз гатIунда. Ам гена саламат чка я, муказ марф-къежни фидач.

ЦIийи муг

Са арадила дакIардихъай чIив-чIиридин ван акъатна: чубарукар элкъвена хтанвай! Букараз шад хъана, ам, чубарукри вуч ийидатIа лугъуз килигиз, хел тIимил ахъаз тунвай дакIардив акъвазна.

– ДакIардив агатмир, Букар! – лагъана бадеди. – Вун акваз, къалабулук акат тавурай чубарукрик. Чпин кардив эгечI хъувурай, жув къекъечI.

Чубарукар хтайла, Букараз акъван шад хъанвай хъи, ада секиндиз

гамунал ксанвай кац
Чипсик кјуна, муъкуъ
кІвализ тухвана, гъана
агална.

– Баде, за Чипсик
атІа кІвале агална. ЧІив-
чІивдин ван атайла, ада
дакІардал хкадарда, чу-
барукриз кичІе жеда,
абур мад катда!

– Вуна дуъз кар аву-
на, Букар. Секиндив чпин
кІвалах авурай гъайван-
ри, – лагъана бадеди.

Чубарукри ахпа-па-
ка лагъанач, абур цІийи-
кълелай чпин кардив
гатІун хъувуна. Абуруз
мажал авачир эхир: га-
тун чими йикъар амаз муг
туъІуърна кІанда, ана
какаяр хана, кве гъафте-
да абурал ацукъна, шарагар
ахъайна кІанда. Ахпа шар-
пепе гъиз, ем гуз, шарагар чІехи
авуна кІанда, ахпа абуруз лув гуз
чирна кІанда.

Са геренда зарбдив цава чархар
яна, чІив-чІивар авуна, ахпа гагъ
сада, гагъ муъкуъда кІуфаваз кър
гъиз, чубарукар дакІардин кълелай
вине, къацІан пипІе чпиз цІийи муг
туъІуъриз гатІунна.

Чубарукрин мукан квед-пуд
жерге тамам хъайила, бадеди яваш-
див фена, дакІардин хел акъална.

– Гила чавай дакІар акъалайтІа
жеда, Букар. Чубарукриз муг ийидай
хъсан чка жагъана. Абур чна чпиз
авур меслятдал рази хъана! – лагъана
бадеди.

Кве йикъалай чубарукри муг къу-
лал къван эцигнавай. Мукан кІан къу-
ранвай, винел жергейрин кър ламуз-
май. Югъ зегъемди яз акуна, бадеди

фена дакІардин хел фирягъдив
ахъайна, амма чубарукри и кар гъич
япалайни авунач. Абуру гъевесдив
макъамар ягъиз, вили цава зарбдив
лув гуз, са гъинай ятІани кър гъиз,
чпиз кІвал эцигнавай.

Ахъа дакІардив акъвазна, Букар
чубарукриз килигнавайла, Чипсика-
ни атана, дакІардин чинал хкадарна.
Ам, серсер хъана, къл хкажна, чуба-
рукриз килигиз акъвазна. Чубарукри
псидиз ябни янач. ДакІар къакъанди
тир, Чипсик мукав агакъдайвал ту-
шир. Ахпа Чипсиказ им хъсан маш-
гъулат хъана: гър гълера, дакІардин
хел ахъазвайла, ам физ, чубарукриз
килигиз ацукъзавай.

Чипсик

Са йикъан пакамахъ бадеди
Букар ахварай авудна:

– Къарагъ, Букар, фена килиг! Чубарукри муг туькIуьрна куьтягънава! Килиг, гъихътин шадвилер абуру ийизватIа. Ваз макъамрин ван къвезвани?

Рагъ аватнавай кIвалин дакIар фириягъ-диз ахъазвай. Да кIар дал, гъамиша хъиз, Чипсик ацукъ-навай, ам еке, цIару вилери цIарцIар гуз, агъ-адай винелди чубарукриз килигзавай. Чубарукри, гагъ цава яргъарилай чархар ягъиз, гагъ мукан къерехдал хтана ацукъиз, чIив-чIивар ийиз, къуд патак ван кутуна, тамам межлис къурмишнавай.

– Чпин шадвилер акутIун! Кивалах куьтягъна эхир! – лагъана бадеди. – Мукъвара, Букар, чаз мукай шарагрин чIив-чIириврив ванерни къведа. Ша, гила чна чин-гъил чуьхуьн. Къве йикъалай ид ахни диде отпускадай хкведа, чна абуруз чи чубарукрикай ихтилатар ийида.

Букарни баде кIвалай экъечIиз агакънач, дакIардай кIвалин къенез са вуч ятIани аватай ван акъатна.

– Чипсик! – лагъана гъарайна, баде тадиз дакIардихъ элкъвена. Чипсик, Букаран кIвачерин арадай акъатна, гуьлле хъиз дегълиздиз, анай муькуь кIвализ катна.

– Чипсика чубарук къуна, баде! – гъарайна Букара.

– Къунач, ангъе, чилел аватнава! Гъайван... Кади пац гелягъай

хътинди я. Ам чубарукдив агакъ гъикIавуна?

Чубарук да кIардин кIане чилел са къвалахъди ярх хъанвай. Бадеди ам мукъаятдиз къуна, и пад-а пад элкъуьриз килигна.

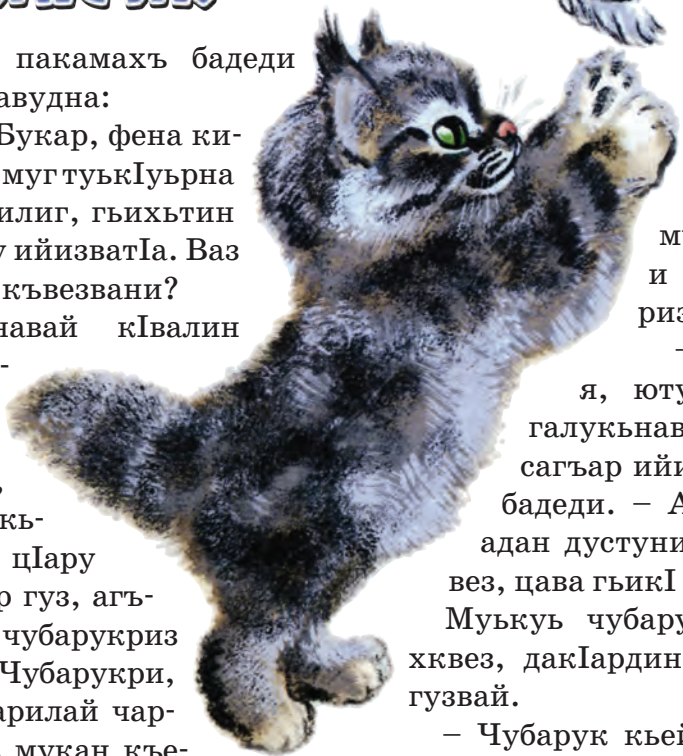
– Къил, лувар сагъ я, ютурдик кацин кек галукънава. Чавай, белки, сагъар ийиз жен... – лагъана бадеди. – Аквазвани, Букар, адан дустуни, дакIардал элкъвез, цава гъикI чархар язаватIа? Муькуь чубарукди, яргъарилай хквез, дакIардин къилел цава лув гузвай.

– Чубарук къейитIа, бес ада вуч авурай, баде?

Са Букараз ваъ, бадедизни чубарукдин къилел ихътин бала атун дакIан хъанвай. Ада фена дарман гъана, чубарукдин кIвачин ивидин стIал хъиткъиннавай чкадиз яна.

– Аквадай гъаларай, и къинтур гъайванди шадвилай мукъаятвал квадарна, агъадай лув гана, – лагъана бадеди. – Чипсикан вилни и кесибдал алай къван – вегъена вичин къармах. Чна ам, Букар, гъа и ахъа дакIардал эцигда. Акурай адан юлдашдиз ам амайди, къенвачирди, квахънавачирди. ДахъайтIа хажалатдик адан рикI хъиткъинда. Аквазвани ваз адан гъарай-эвер, ам мукал элкъвезвайвал? КIвал эцигна куьтягъна лугъуз, шад меле авайбурун къилел Чипсика завал гъана. Зазни, валлагъ, гъайиф хъана, чан хва...

– Зазни, баде, – лагъана ишехъиз са кIам-шам амай Букара.

ДУХТУР БАДЕ

Бадеди дакІардал хъуьтуьл дас-мал акІайна, адал хер хъанвай чубарук эцигна. Чубарук катнач, сагъ кІвачихъди ярх хъана, лув юзурна.

– Вилер хцизва, – лагъана бадеди. – Хер заланди хъиз аквадач...

Няналди чубарук дакІардин чинал аламукъна, вичин юлдашди мукъувай лув гудайла, гъатта къарагъдай амаларни ийиз, лув хкажиз, юзас хъана. Чипсик вичи авур кардал пашман хъанвай жеди – ам чубарук авай кІвалин патаривни гатІун хъувунач.

Пака пакамаз чубарук вич алай чкадал аламай, амма ярх хъанвачир, ацукънавай. Бадеди дакІардин хел ахъайнатІани, чубарук юзанач.

– Баде, адаз гишин хъанвачни? Чна чубарукдиз вуч гуда?

– ВетІер къаз жедани вавай, Букар? – хъуьрена баде. – Чубарукри недайбур гъашаратар я.

– Белки, адаз вичин юлдашди къуна са

шар гъин, – умуд кваз лагъана Букара.

И арада къецихъай чІив-чІивдин ван акъатна. ДакІардал алай чубарукди, къудгунна, вичин дустунин къаншардиз цавуз лув гана! Ахпа адахъ галаз цава хуррамдиз чархар яна, къведни санал мукан къерехдал къвал-къвала аваз ацукъна.

Букаранни бадедин шадвилихъ къадар авачир.

– Гъурра! Бадеди чубарук сагъар хъувуна! – капар яна Букара. – Чи баде духтур я!

– Хъсан лишан я, чан хва. Видахни диде хквезвай рекъер саламатбур хъурай, я аллагъ! – лагъана бадеди. Букараз гъатта бадедин вилериз нагъв акъатай хъизни хъана. – Хъсан гад жада чаз, хва. Чубарукри машгъуларда чун. Чун хъсан инсанар я къван, тушни, Букар?

Бадеди сивик хъвер кваз Букаран къилелай кап аладарна.

КВЕЗ КЪАЛУРНАВАЙ ШИКИЛАР ГЫИ ХУДОЖНИКДИН
СТИЛДА АВАЗ КХЪЕНВАЙБУР ЯТІА СА ФИКИР АЯ.
АБУРУЗ КИЛИГНА, КУЪНЕНИ ГЪАР ЖУЪРЕДИН
РАНГАРАЛДИ ЗУЛУН ШИКИЛАР ЧІУГУ.

ШКОЛАДИН САЛА

Чи школадихъ лап хъсан сал ава. Ина хъипи буранарни, яру помидорарни, яру чугъундурарни, лацу турпарни, еке келемарни, лап ири картуфарни ава. Ибур вири чи школадин аялри битмишарайбур я. Чаз салар цаз, салан майвайрин бул бегъер къачуз чи муаллим Сабир Аслановича чирна.

Салай бул бегъер къачун патал чун гзаф алахъна.

Вахт-вахтунда яд гана, эчелар эчелена. Чна чи салаз фид хъуьтIуьзни, гатфаризни тухва-

на. Къведра вири салаз пер яна. Гатфарихъ пурпу накъвадай газарар, чичIекар, турпар къалиндиз экъечIнавай. Сабир Аслановича чаз и салар къери авунин тапшуругъ гана. Чна чи муаллимди лагъайвал авуна.

– Саларихъ, багъдихъ гъамиша гелкъвена кIанда, аялар, – лагъана Сабир муаллимди, – анжах гъа вахтунда бул бегъер къачуз жада.

Чна цIи мадни чи сала кIвалахда. Саларбанвилел чи виридан рикI ала.

Мегъамег Аръа

Яру кърникъузар

Рикеллама зи,
Гъвечи тир чавуз
Кърникъузар гъиз
Фенай зун тамуз.
Яру кърникъузар
Гъар акур чавуз,
Гъвечи аялар
Тийиз гъич сабур,
Зверзавай вилик

Атгуз кланз абур.
Гъа и чавуз за
Лагъана: – Куъне
Ая нтун сабур,
Атгумир абур.
Яру кърникъузар
Зарарлубур я.
Туън патал абур
Зегърлубур я.

БУРАН

Дахди патав эверна
Аялдиз икІ лагъана:
– Яб це вуна хъсандиз,
Сала фадлай кьуразвай
Яд це вуна бурандиз.

Насира цІиб къачуна
АцІурна ам хъсандиз,
Гваз фена ам бустандиз.
Къилелайгъуз ичІирда
А цІиб зурба бурандин.

ШИКИЛАА РАНТАР ЭКЪУБРА

БАЛАШАН КХЫНАР

Магъмуд бубади вичин начагъ хъанвай хтул духтурдин патав тухвана. Духтурди аялдин жигеррихъ яб акална, рецепт кхъена Магъмуд бубадив вугана.

Магъмуд буба аптекадай дарманни къачуна кІвализ хтана. Балашаз рецептда кхъенвайбур кІелиз кІан хъана. Гъич са затІни кІелиз тахъайла, ада вичин бубадиз:

– Чан буба, и духтурди вуч кхъенвайтІа кІелиз жедач хъи.

– Духтуррин кхынар гъахътинбур я, абур кІелиз жедайбур туш, – лагъана жаваб гана Магъмуд бубади.

Йикъар къвез алатна. Магъмуд бубади вичин хтулдин дафтардиз килигай чІавуз:

– Я Балаш, ви кхынар хъсанбур тир, гила вуна вучиз икІ пис кхъизва, ибур кІелизни жезвач хъи?

– АкІ ятІа, закайни чІехи хъайила духтур жедайди я ман, – лагъана жаваб гана Балаша.

ЛЕЗГИ НИНИ

ГъвечІи ФатІиматаз нинийрив къугъунилай пара хуш къведай кІвалах авач. Магъмуд бубади шегъердиз феи чІавуз вичин хтулдиз «мама» лугъуз ванер акъуддай са нини къачуна, хкана адаз пишкешна.

ФатІимат къадарсуз шад хъана. «Мама» лугъуз ванер акъудзавай нинидиз килигна, ФатІимата чІехи бубадиз икІ лагъана:

– И ниниди вучиз гъамиша «мама, мама» лугъузвайди я?

– Урусри дидедиз «мама» лугъузвайди я.

– «Диде» лугъуз ванер акъуддай, къилел чІулав чІарар алай лезги нини къачун тавуна, и урусрин нини заз вучиз къачурди я?...

Шаръабудин Шабатов

Еке ТАХЪУРАЙ

Са сеферда пуд йиса авай Миланадиз, ада хуърек фу галачиз нез акурди, баде Халума лагъана: «Чан бала, хапIа фу галачиз недайди туш, фахъ галаз неъ, фахъ галаз тIуърла вун фад-фад чIехи жеда, ахпа дидедиз къапартIуар чухъуъз куъмек жеда».

– АкI ятIа за фу галачиз неда, заз зун фад-фад чIехи хъана кIанзавач, – жаваб вахкана Миланади, – зун ваз чи мамади къапар чухъуъз ханвайди туш.

Художник М. Муталлибов

Эйваз Губаалиев

ДАМАХ АЯ АДЕТРАЛ

Атай чІавуз кІвализ мугъман,
РикІ ахъайда лезгиди.
КІвалин ракІар хъуъррез-хъуъррез,
ИкІ ахъайда лезгиди:

– Вун атурай, рагъ атурай,
Экв атурай кІвализ чи.
Ви гелерай сад Аллагъди,
Рехъ атІурай кІвализ чи.

Ашкъи хъуъррез ахъа пеле,
«Ша» лугъудай мециз кый.
Михъи рикІив вини кыле,
АцІукъардай кІвализ кый.

Шаир Эйваз, дамах ая,
Хайи элдин адетрал.
Инсан кІани, ватан кІани,
Руьгъ виниздай хесетрал.

ШИИРАР-МИСКІЛАР

Яб це куъне, аялар!
Гуда за квез квез мискІалар.
Гъида сифте лагъайтІа,
Дуъз жавабар жагъайтІа,
Ам кар чидай аял я,
Чи къугъунрин къегъал я.
Мукъув хъухъ куън, аялар,
КІватІин чна хиялар.
Къуй хъурай чаз азабар,
Аквадаивал жавабар.

1.

Яргъи гардан, гъвечІи кыл –
Жиравдиз вич ухшар я.
Ам гъайван хъиз жемир квез –
Беден вири ракъар я.
Буйдикайни рахайтІа,
КІвалерилай къакъан я.
Хкаждайбур гъамиша
Гзаф залан затІар я.
Вуч я ихътин заланди –
Икъван еке, къакъанди?

2.

Я гуълле туш, я гар туш,
Гъакъикъат я – ахвар туш.
Гуълле хъиз вич фидайди,
Къулухъ ялав тадайди,

Вичин рекъе гъатайла,
Дуънъядихъ гелкъведайди.
Ихътинди вуч хъурай, пагъ!
Низ чидатІа, къарагъ, лагъ!

3.

Гуъзгуъдай хъиз инсанар,
Адан къеняй аквада,
Гагъ са итим, гагъ са руш
Ваз килигиз рахада.
Тамашаяр ва къуълер...
Тух жедач вун тамашиз,
Галатдалди ви вилер,
Гагъ гужлуз, гагъ явашдиз,
Зуърнедин ван къведа ваз,
Гагъ далдамдал илигна,
КІвалин къене ацукъна,
Кинодиз вун килигна.
Гъил хкажа чидайда,
Лагъ кван ам вуч затІ ятІа!

4.

Гуда за квез мискІал мад,
Низ чидатІа, лагъ кван фад!
Къене аваз инсанар –
Гъуълуън кІаняй фидайди,
Ватан хуънин къуллугъда
Вич лап герек жедайди.

Мел

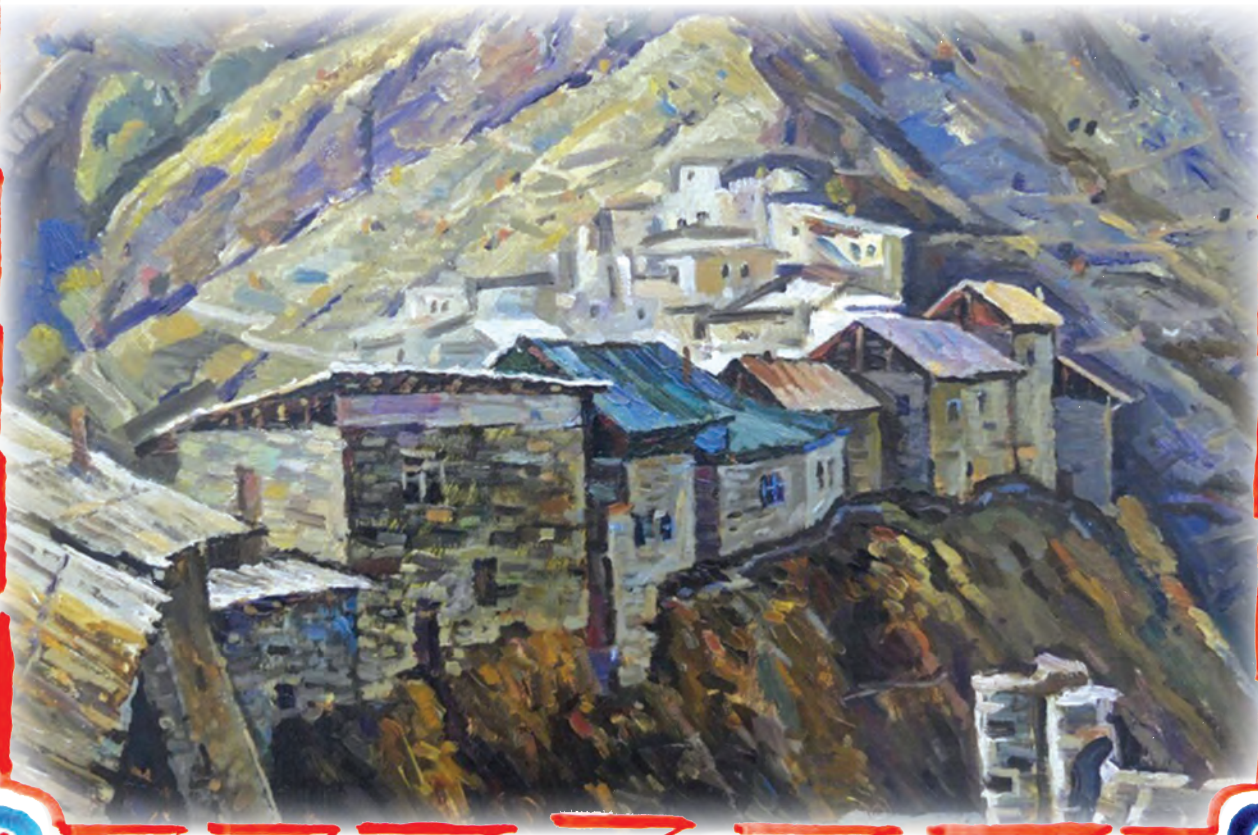
Чи дагъви халкъдиз асиррай асир-риз атанвай, къенин йикъарани чпин игътияж амайди аквазвай, хейлин хъсан адетар ава. РикIелай ракъур тавуна кIани чи халкъдин хъсан аде-трикай сад мел я.

Мел хуьруьн чкада алай аямдани кьиле физвай мярекат я. Вилик вах-тара техникадин такъатар авачирла, мелер гзаф тухудай. Агакъ тийизвай хизанриз кIвалер эцигдайла, вири сад хъана кирпичар атIудай, къа-вуз руг гудай. Хуьруьн майишатдин кIвалахрани мелерин рол чIехиди тир. Тумар кутадайла, гвенар гуьдай-ла, мал-къарадиз алаф гьасилдайла...

Тамила Хуршидова

Мехъерин гъазурвилер аквадайла-ни мукъва-къилияр, къуни-къунши, хуьруьнвияр кIватI хъана, агакъ тий-извай хизанриз са куьмекдин гъил хкаждай.

Мелехъ вичин кьилин макъсад тир куьмек авунилай гъейри, маса хъсан терефарни авай. Мел шадвилелди кьиле физвай мярекат тир. Ял ягъдай вахтунда мелен иштиракчийри мани-яр лугъудай, къуьлер ийидай, хкетар, махар, кьилел атай кьисаяр ахъай-дай. Эвлениш тахъанвай жегъилар патални ихътин мярекатар, ихтила-тар важиблу тир. Абуруз садаз сад ак-вадай, рахадай мумкинвални жедай. И танишвилерни мехъерриз, цIийи хизанар кутуниз, цIийи кIвалер эци-гуниз, мад цIийи мелериз элкъведай...

ДИДЕДИН ГАМ

(хъайи кар)

Аялар гъвечІизмаз Хансенема вичин чІехи рушарихъ галаз гамар храдай. Хзан чІехи тир, кесиб вахтарни тир. Саникайни са кепек къведай чка авачиз, хзан акъалтІай дарвиле авай. ХъуьтІуьн яргъи йифера дидеди рушарихъ галаз гамар храдай – варзни жедачир, гам кІавуддай. КІвалин гъар са дерди гъял авун патал, Хансенем гъуьлуьхъ галаз Бакудин базардиз физхквез, къуьдди храй гамар масагуз, гъа рекъе жедай. Мад маса чара авачир. Гуьлседеф, Хансенеман руш, школада гъвечІи классра кІелзамаз, дидедикай магърум хъана. Адан цІуд йисни хъанвачир. Ам вахарикай виридлайни гъвечІиди тир. Арадай са акъван вахтни фенач, буба эвлемеш хъхъана. Тахай дидеди аялриз дидевал авуна. Абурни къвез-къвез цІийи дидедив фад вердиш хъана. Аяларни, гъвечІибур чІехи, чІехи хъанвайбур эвленмишна кІанзавай.

Вахтар акуна-такуна акъатна. Рушарни бубадин кІаваляй, вахт хъайила, мукай акъадардай лифрен шарагри хъиз, гъарда санихъ лув гана фена. Гуьлседеф къисметди Баку шегъердин къвалав гвай нефтяникрин Лох-

батан тІвар алай поселокдиз акъудна. А вахтунда и поселокда абурун хуьряйни нафтІадин мяденра кІвалахзавай фялеяр авай. Белки, руш гъаниз къисмет хъунин себебни гъа хуьруьнви фялеяр тир жеди.

Вич къисмет хъайи хзанда Гуьлседефа, дагъви дишегълидиз, лезги дишегълидиз хас жуьреда намуслувилелди вичин везифаяр къиле тухузвай: хзандихъ гелкъуьн, хуьрек

гъазурун, пек-партал чъухуьн, ми-
хъивилер авун...

Гъар кул элягъиз эгечІайла, ву-
чиз ятІани, Гуьлседефаз чилик квай
гамунай дуьньядин нур акваз хъа-
на. Вилер тухудай хътин рангарив
чІугунвай иер нехишар алай и гаму-
най рушаз вичин вахари храй хътин
гамарин ухшарар аквазвай. Гъави-
ляй рикІиз чими хъайи и гамунилай
кап алтадиз, руша, баладиз хъиз, га-
муниз туьмер ийидай. Адан рикІиз а
гам акъван багъа тир хъи, адаз и дуь-
ньядиз нур хъчирзавайди и вич авай
кІвалин чилик квай гам хъиз тир.

Садра ада гамунин гагъ са пипІ,
гагъ муькуь пІипІ элкъуьриз кул
элягъдайла, адан вилериз далу пата
са пипел кхъенвай «Хансенем» тІвар
акуна. Са легъзеда руш къах хъана
амукъна, гуя вичин аялвилиз хъфе-
на. Вилер ацІана куз-куз авахъай
накъвар гъарфарал аватна.

Хкажна гам къужахда туна, диде
хъиз. Аялзамаз Гуьлседефаз вичин
дидеди чІехи вахарихъ галаз гъикІ
гамар храдайтІа ва гам атІайла, ра-
пунихъ лацу гъал акална, гамунин
астар пата дидеди вичин тІвар кхъи-
дайди рикІел аламай. И тІвар акун-
мазни, руша кІвалин иеси тир къа-
ридивай, и гам гъинай я лагъана,
жузуна.

«И гам, чан руш, чна Бакудин ба-
зардай маса къачунай. Адан иесиди
чун лезгияр тирвиляй, им са тІимил
ужузарни авунай».

Дидедин гъилин гам жигъиз яз
къисмет тахъай руш, вич аватай
кІвале дидедин гъилин гамуни, гъар
жуьре рангарин хважамжамди хъиз,
вилив хвена. Гуьлседефа гам чили-
кай хкудна, кІвачик тахъуй лагъа-
на, кІвалин цла туна. Аманат хъиз
хвена руша вичин дидедин тІвар
алай гам.

ЧИ БУБАЙРИ ЛАГЪАНАЙ...

Гаф адан къадир авай инсандиз лагъ.

Гзаф яб це, тІимил рахух.

Тпуър факай пис рахамир.

Акьуллуда жаваб гуз тади къачудач.

ВикІегъвални итимвал стхаяр я.

Гзаф чидайди тІимил рахада.

Гъуърмет куйтягъ тежер девлет я.

Къаткай месик къелеяр эцигмир.

Художник М. Муталлибов

АХЦЕГЪРИН ДАМАХ

Алиев Амирханан ери-бине Ахцегъай я. Ам Каспийск шегъерда яшамаш жезва ва 8-классда кIелзава. Амирханахъ спортдин рекъай чIехи агалкъунар ава. Ада республикадин ва шегъердин жуьреба-жуьре спортдин акъажунра кIвенкIевчи чкаяр къазва. Амирхан машгъул жезвай спортдин хел «армейский рукопашный бой» я. Тарсар кIелна, чирвал къачур-далай къулухъ жезвай азад вахтунда ам спортдал машгъул жезва.

Амирханахъ мурадар гзаф ава. Виридалайни адан чIехи мурад уьлкведин ва дуьньядин тIвар-ван авай спортсменрихъ галаз женгиниз экъечIун я.

Жегъил спортсменди чи ватанэгъли Гъаниев Зураб Маликовичан регъбервилик кваз гъазурвал акъазва.

Спортдилай алава яз, чи жегъилдиз гатун муьгълетдин йикъара хуьруьз хъфин, ана диде-бубадиз, бадедиз куьмекар гуз кIанда. Адаз хайи чIал хъсандиз чизва ва жуван дидед чIалалди гъамиша кIвале рахазва.

Чаз Амирханахъ спортдин рекъе мадни чIехи агалкъунар, уьмуьрда бахтлувал хъана кIанзава. Къуй вири мурадар къилиз акъатрай.

Анжах виликди, Амирхан!

Аялар - чи тележет я!

ГЪУЪРМЕТЛУ ГЪВЕЧИ ДУСТАР!

Ингье куьн мад са йисан чIехи
хъана. Квехъ галаз зунни.
Къе-пака, акваз-такваз цIийи,
2025-йисни алуьгда. Гъа
йисузни заз квехъ галаз камар
вегъин, чи дуствал мегъкемарун
хуш я. Виликамаз зун, яни
«Кард» журнал кхьин рикIелай
ракъурмир.
Куь дуствилел дамахзавай «Кард».

Квевай чи электронный почтадиз,
я тахъайтIа, чи редакциядиз куь
хъсан шиирар, махар, гыкаяяр,
къугъунар, кроссвордар ва я
чIугунвай шикилар ракъуриз
жеда.

Чна чи «Кард» журналда абурукай
хъсанбур чапда. «Кард»-дин
редакциядихъ галаз куь сих
алакъа хъун патал, чна агъадихъ
чи электронный почта ва
редакциядин адрес кхьизва:
lezgi.kard@mail.ru
г. Махачкала, ул. Даниялова,
д. 55. ГБУ РД Редакция
республиканских литературных
журналов «Соколёнок»
и «Литературный Дагестан»

ISSN №0206-7978

Кард

5/2024

сентябрь – октябрь

Иллюстрированный детский журнал.
Издается один раз в два месяца.

Учредитель:

Агентство информации и печати
Республики Дагестан.

Регистрационный номер

серия ПИ №ТУ05-00413 от 22.04.2019 г.
выдан управлением Роскомнадзора
по Республике Дагестан.

Издается с января 1980 г.

Руководитель – главный редактор

М.М. Ахмедов

Редколлегия:

М. Ибрагимова (редактор выпуска)
А. Исмаилов (зам. гл. редактора)
В. Батманов (редактор 1 катег.)
З. Кафланов
К. Акимов
М. Бабаханов
А. Мирзабеков
П. Фатуллаева
Ф. Казимагомедова

Технический редактор Т. Лузина

На обложке рисунок О. Алиева

Формат 60x84 1/8. Бумага офсетная.
Уч.-изд. л. 3,47. Усл. печ. л. 3,26.
Физ. печ. л. 3,50.
Подписано в печать 01.10.2024 г.
Выход в свет 15.10.2024 г.
Тираж 534 экз. Заказ №713.

Типография:

ООО «Агентство «Кавказинтерпресс»».

Адрес типографии:

355002, Ставропольский край, г. Ставрополь,
ул. Лермонтова 191 Б.

Редакция и издатель:

Государственное бюджетное учреждение
Республики Дагестан «Редакция
республиканских литературных журналов
«Соколёнок» и «Литературный Дагестан».

Адрес редакции и издателя:

367000, РД, г. Махачкала, ул. Даниялова, 55.
e-mail: lezgi.kard@mail.ru; litdag@mail.ru;
сайт: litdag.ru; tg: litdag; vk: litdag

Лезгинский язык

Индекс: на год – ПС801-0,
на полугодие – ПМ991-0.

Цена свободная